

TÜRKİYE – IRAK

STRATEJİK DEĞERLENDİRME NOTU

Kalkınma Yolu, Enerji Çerçevesi ve Bölgesel
Çatışmanın İkili Gündeme Etkisi

Temmuz 2026 Eşiği | 2026 – 2028 Perspektifi

Türkiye–Irak ilişkilerinde Temmuz 2026'da yaşanan gelişmelerin koridor, enerji ve güvenlik boyutlarıyla değerlendirilmesi.

Hazırlayan

Elifnur Pullu Özker | Stratigma

İÇİNDEKİLER

1. Yönetici Özeti

- 1.1 Olayı Okumak: Üç Temel Parametre
- 1.2 Türkiye Açısından Stratejik Sonuçlar
- 1.3 Risk–Fırsat Dengesi
- 1.4 2026–2028 Perspektifi
- 1.5 Bu Notun Temel Önermesi

2. Olay Anlık Görünüm

- 2.1 Kronoloji
- 2.2 Doğrulanmış Unsurlar
- 2.3 Açık Kalan Hususlar
- 2.4 Değerlendirici Açısından İlk Okuma

3. Bölgesel Bağlam

- 3.1 Çatışmanın Seyri ve Kesintili Ateşkes Örüntüsü
- 3.2 Temmuz 2026 Eşiği: Zirve ve Harekât
- 3.3 Türkiye'nin Konumlanması

4. Irak İç Siyaseti ve İcra Kapasitesi

- 4.1 Hükümetin Kuruluş Yapısı
- 4.2 Kabine Disiplini ve Gayriresmî Kanal Kullanımı
- 4.3 30 Eylül Eşiği
- 4.4 Pratik Sonuçlar

5. Kalkınma Yolu: Mevcut Durum

- 5.1 Proje Çerçevesi
- 5.2 Teknik Aşama ve Bağlantı Noktası
- 5.3 Finansman Modeli
- 5.4 Belgenin Hukuki Niteliği
- 5.5 Stratejik Sonuç

6. Enerji Çerçevesi: Transitten Rezerve

- 6.1 Ham Petrol Boru Hattı Anlaşmasının Sona Ermesi
- 6.2 Kerkük'te Yukarı Akış Ortaklığı
- 6.3 Geçiş Dönemi
- 6.4 Stratejik Sonuç

7. Mekanizma Değerlendirmesi

- 7.1 Nedensellik İddiası ve Sınırları
- 7.2 Mahsup Noktası Yaklaşımı
- 7.3 Gözden Geçirmeyi Gerektirecek Gelişmeler

8. Risk Haritası

- 8.1 Risk Kalemleri ve Azaltım Yaklaşımları
- 8.2 Riskten Projeye: Yaklaşımın Dönüşümü

9. Senaryolar (2026–2028)

10. Türkiye İçin Politika Portföyü

- 10.1 Hızlı Kazanımlar
- 10.2 Orta Vadeli Adımlar
- 10.3 Yapısal Adımlar

11. İzleme Göstergeleri

Kaynakça (Seçilmiş)

1. YÖNETİCİ ÖZETİ

28 Temmuz 2026'da Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde düzenlenen Türkiye–Irak imza töreninde, Kalkınma Yolu Projesi'ne ilişkin belge ilk turda imzalanmamış; süreç Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın müdahalesi ve Irak Başbakanı Ali ez-Zeydi'nin kendi ulaştırma bakanına talimat vermesi ile tamamlanmıştır. Kamuoyunda protokol aksaklığı olarak yer bulan bu gelişme, Irak'ın icra kapasitesine ve bölgesel hizalanma baskısına ilişkin yapısal bir gösterge niteliği taşımaktadır.

Ziyaret, iki ülke ilişkilerinin uzun süredir dayandığı iki temelin — enerji transiti ve güvenlik iş birliği — aynı dönemde yeniden tanımlanma aşamasına girdiği bir eşikte gerçekleşmiştir. Ham petrol boru hattı çerçevesi ziyaretten bir gün önce hukuken sona ermiş, Kalkınma Yolu ise finansman kararının eşliğine gelmiştir.

1.1 Olayı Okumak: Üç Temel Parametre

Gelişmeyi değerlendirmek için üç temel parametre öne çıkmaktadır:

(1) Belgenin hukuki niteliği

İmza masasındaki belge, Irak Ulaştırma Bakanının kendi beyanına göre bir çerçeve mutabakat muhturasıdır; finansman anlaşması değildir. Çerçeve muhturası finansman modelinin dayanacağı hukuki zemini belirlediğinden, ihtilafın bu aşamada ortaya çıkması asıl müzakerenin henüz yapılmadığını göstermektedir.

(2) Irak'ın kabine içi icra kapasitesi

Direncin kırılması kurumsal mekanizmalarla değil, başbakanın kamuya açık ortamdaki kişisel müdahalesiyle sağlanmıştır. Bu yöntem ölçeklenebilir değildir ve projenin ihale, kamulaştırma, güzergâh güvenliği ve gümrük aşamalarında tekrarlanamaz.

(3) Bölgesel çatışmanın imza masasına yansması

Tereddüt, İran yanlısı grupların Irak toprağında hedef alındığı 48 saatlik bir pencerede yaşanmıştır. Bu koşullarda bir NATO üyesiyle koridor belgesi imzalanması teknik bir işlem olmaktan çıkıp hizalanma niteliği kazanmıştır.

1.2 Türkiye Açısından Stratejik Sonuçlar

Temmuz 2026 dönemi, Türkiye açısından üç somut kazanım üretmiştir:

- Kalkınma Yolu'nda teknik aşamanın tamamlanması ve bağlantı noktasının netleşmesi
- TPAO'nun Kerkük'te yukarı akış ortaklığına dahil olmasıyla transit ücreti alan ülke konumundan rezervde pay sahibi konumuna geçilmesi
- Ham petrol boru hattı çerçevesinin, düşük getirili ve hukuki ihtilaf üreten yapısından çıkılarak yeniden müzakereye açılması

Bu kazanımların ortak özelliği, Türkiye'nin taraf olmasından değil, çatışmanın her iki tarafı açısından işlevsel olmasından kaynaklanmaktadır.

1.3 Risk–Fırsat Dengesi

Kalkınma Yolu için ana risk askeri değil finansal ve algısalıdır. Bölgede ateşkes ilanı ve ihlali tekrarlanan bir örüntü oluşturduğundan, çatışma riski proje takviminin dışında bir değişken değil, takvimin içinde bir parametredir. Petrol karşılığı finansman modeli, geri ödeme kaynağını Irak ihracatının sürekliliğine bağlamakta; dört-beş yıllık inşaat takvimi ise standart poliçelerle sigortalanabilir görünmemektedir.

Buna ek olarak, Türkiye'nin Bağdat'ta Batı'nın koridor ortağı olarak konumlandırılması, güzergâhı hedef tanımına dönüştürme riski taşımaktadır. Bu risk askeri değil söylemsel niteliktedir ve maliyeti yüksektir.

1.4 2026–2028 Perspektifi

Önümüzdeki dönemde Türkiye–Irak gündemi üç değişken tarafından şekillenecektir: kapsamlı enerji iş birliği anlaşmasının yapısı ve takvimi, Kalkınma Yolu finansman modelinin kaynağı, ve Irak'ta devlet dışı silahlı yapılara ilişkin 30 Eylül eşiğinin sonucu. Bu üç dosyanın birbirini etkilemesi beklenmektedir.

1.5 Bu Notun Temel Önermesi

TEMEL ÖNERME

28 Temmuz'da yaşanan imza tereddüdü, tekil bir protokol sorunu değil; bölgesel çatışmanın Irak kabinesinin icra düzeyine kadar inmiş olmasının göstergesidir. Türkiye'nin bu dönemdeki kazanımı bir imza değil, iki cepheye birden işlevsel olmanın somut sonuç üretebildiğinin tescilidir. Bu konum aynı zamanda bir hedef tanımlı ürettiğinden, önümüzdeki dönemde Türkiye açısından belirleyici olan belgelerin imzalanması değil; Irak devlet aygıtının, Türkiye'yi taraf konumuna taşımayan bir biçimde inşa sürecine dahil edilmesidir.

2. OLAY ANLIK GÖRÜNÜM

2.1 Kronoloji

Tarih	Gelişme
28 Şubat 2026	ABD-İsrail saldırılarının ilk gününde İran dini lideri Ali Hamaney öldürülür; aile üyelerinden bir bölümü de aynı saldırıda hayatını kaybeder
Mart 2026	Mücteba Hamaney dini liderliği devralır; ağır yaralı olduğu ve kamuoyu önüne çıkmadığı aktarılır
27 Nisan – 14 Mayıs 2026	Irak'ta Ali ez-Zeydi hükümeti kurulur; sunulan bakan adaylarının bir bölümü güvenoyu alamaz
4–9 Temmuz 2026	Hamaney için altı günlük devlet cenazesi; Tahran ve Kum'un yanı sıra Necef ve Kerbela'da da tören düzenlenir
7–8 Temmuz 2026	36. NATO Zirvesi Ankara'da toplanır; ABD Başkanı Trump, 2015'ten bu yana bir ABD başkanının Türkiye'ye ilk resmî ziyaretini gerçekleştirir
21 Temmuz 2026	Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Bağdat'ta; teknik aşamanın tamamlandığı, finansman kararının liderler görüşmesine bırakıldığı bildirilir
27 Temmuz 2026	1973 tarihli Ham Petrol Boru Hattı Anlaşması sona erer; aynı gün ABD-Suudi hava harekâtı Irak'ın doğusunda başlar
28 Temmuz 2026	Irak Başbakanı Ankara'da; TPAO Kerkük'te hisse edinimini duyurur; imza töreninde Kalkınma Yolu belgesi ilk turda imzalanmaz

2.2 Doğrulanmış Unsurlar

İmza töreninde belgeler sırayla imzalanırken süreç, öngörülen sayıya ulaşmadan tamamlanmış ilan edilmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan beş anlaşma bulunduğunu hatırlatarak müdahale etmiş, Dışişleri Bakanı sahneye gelmiştir. Irak Başbakanı, canlı yayında ulaştırma bakanına belgeyi neden imzalamadığını sormuş; bakan durumu açıklayan bir mesaj gönderdiğini belirtmiş; Başbakan imzalanması yönünde talimat vermiş ve bu talimatı tercümanı aracılığıyla Türk tarafına iletmıştır.

Irak Ulaştırma Bakanı el-Hasenî, sonradan yayımladığı açıklamada durumun imza için uygun biçimin seçilmesine ilişkin teknik ve protokolar bir mesele olduğunu, bakanlığın resmî işlem ve tadilatları tamamladığını ve belgeyi imzalamaya hazır olduğunu bildirmiştir. Çerçeve mutabakat muhtırasının aynı gün içinde Türk tarafıyla imzalandığını belirtmiştir.

Bu beyan, uluslararası ajansların törenin ek imza atılmaksızın sona erdiği yönündeki aktarımı ile Türk kaynaklarının belgenin sonradan imzalandığı yönündeki aktarımı arasındaki farkı açıklamaktadır. İki aktarım çelişmemekte, farklı zaman dilimlerine atıf yapmaktadır. Belge, canlı yayınlanan törenin dışında imzalanmıştır.

2.3 Açık Kalan Hususlar

- Tereddüdün gerekçesi resmî olarak açıklanmamıştır. “Uygun biçimin seçilmesi” ifadesi, belgenin bağlayıcı anlaşma ile çerçeve muhtırası arasındaki niteliğine ilişkin bir ihtilafa işaret edebilir.
- Bakanın siyasi aidiyetine dair basında yer alan değerlendirmeler resmî teyide kavuşmamıştır ve bu notta atıf konusu yapılmamaktadır.
- Çerçeve muhtırasının Irak tarafında kabine kararı veya resmî yayım süreciyle hukuki geçerlilik kazanıp kazanmadığı henüz belirlenmemiştir.

2.4 Değerlendirici Açısından İlk Okuma

Kamuoyunda iki indirgeyici anlatı dolaşımdadır: bakanın dış bir aktör adına direndiği ve olayın yalnızca teknik bir aksaklık olduğu. İkisi de mevcut kanıt tabanının ötesine geçmektedir.

Analitik açıdan daha verimli tespit, itirazın resmî kanal yerine gayriresmî bir mesajlaşma kanalından iletilmiş olmasıdır. Gayriresmî kanal kullanımı, itirazın kayda geçirilmesinden kaçınıldığına işaret etmektedir. Bu durumda itiraz iletilmiş ancak kayıt altına alınmamış, kamuya açık ortamda da çözülmeyp aşılmıştır. “Krizin çözülmesi” nitelemesi bu nedenle yalnızca görünürlük düzeyinde geçerlidir; itirazın esasına ilişkin bir mutabakat kaydı bulunmamaktadır.

3. BÖLGESEL BAĞLAM

3.1 Çatışmanın Seyri ve Kesintili Ateşkes Örüntüsü

Bölgede Şubat 2026'da başlayan çatışma sürecinde ateşkes ilanı ve ihlali tekrarlanan bir örüntü oluşturmuştur. Ateşkes, cenaze törenlerinin sürdüğü dönemde bozulmuş; 27-28 Temmuz harekâtıyla yeniden bozulmuştur. Bu örüntü, proje planlaması açısından iki sonuç doğurmaktadır:

- Ateşkesin varlığı bir güvence değil, süresi belirsiz bir aradır.
- Yatırım ve inşaat kararları ateşkes pencerelerine göre zamanlanamaz; çatışma riskinin sürekli bir parametre olarak fiyatlanması gerekir.

3.2 Temmuz 2026 Eşiği: Zirve ve Harekât

Temmuz 2026'da üç gelişme aynı ay içinde yoğunlaşmıştır: Hamaney için düzenlenen ve Irak'ın Necef ve Kerbela şehirlerine uzanan cenaze törenleri (4–9 Temmuz), Ankara'da toplanan 36. NATO Zirvesi (7–8 Temmuz) ve ABD-Suudi hava harekâtı ile ham petrol boru hattı çerçevesinin sona ermesi (27–28 Temmuz).

Harekâta ilişkin açıklamalarda, Irak'ın doğusunda lojistik merkezler ve silah depolarının hedef alındığı, operasyonun ABD güçleri ve Suudi enerji altyapısına yönelik İHA saldırılarına karşılık gerçekleştirildiği bildirilmiştir. Irak'ta faaliyet gösteren silahlı yapılar harekâtı egemenlik ihlali olarak nitelendirmiştir.

3.3 Türkiye'nin Konumlanması

Türkiye, cenaze törenlerinde Cumhurbaşkanı Yardımcısı düzeyinde temsil edilmiş, aynı dönemde NATO Zirvesi'ne ev sahipliği yapmıştır. Törende yabancı heyetler için okunan Kuran ayetlerinin heyet bazında farklılaştırıldığı ve Türk heyeti için mücadele edenler ile geri kalanlar arasındaki derece farkını bildiren ayetin seçildiği aktarılmıştır. Bu ayrıntı, Türkiye'nin ikili konumunun ilgili başkentler tarafından tespit edildiğine işaret etmektedir.

Türkiye açısından bu konumun ekonomik değeri, taraf olmamasından kaynaklanmaktadır. Konumun tek tarafa yazılması, kazanımın kaynağını ortadan kaldırır.

4. IRAK İÇ SİYASETİ VE İCRA KAPASİTESİ

4.1 Hükümetin Kuruluş Yapısı

Zeydi hükümeti 14 Mayıs 2026'da güvenoyu almıştır. Şii Koordinasyon Çerçevesi'nin adayı olarak, diğer adayların çekilmesinin ardından öne çıkmıştır. Sunulan bakan adaylarının bir bölümü güvenoyu alamamış, kabine yeter sayıyla kurulmuştur. Hükümetin hem Washington hem Tahran nezdinde kabul görmesi kuruluş aşamasını kolaylaştırmış; icra döneminde iki yönlü bir baskı alanı oluşturmuştur.

4.2 Kabine Disiplini ve Gayriresmî Kanal Kullanımı

Hükümetin ilk aylarında yolsuzluk, silahlı grupların finansmanı ve kaçakçılık dosyaları kapsamında yüksek profilli gözaltılar gerçekleştirilmiştir. Bu uygulamalar, hükümetin kendi koalisyon tabanının bir bölümüyle rekabet içinde olduğunu göstermektedir.

İmza olayı bu tabloyu somutlaştırmaktadır. Bir bakanlığın esasa ilişkin çekincesini resmî kanal yerine mesajlaşma üzerinden iletmesi, kabine içi karar süreçlerinin kayıt üretmeyen bir düzlemde işlediğine işaret eder. Bu, Türkiye açısından uygulama aşamasında öngörülebilirlik sorunu doğurur: kayıt üretmeyen bir itiraz, kayıt üretmeyen bir yavaşlatma biçimine de dönüşebilir.

4.3 30 Eylül Eşiği

Hükümet, devlet dışı silahlı yapılara 30 Eylül'e kadar silah bırakma yönünde talimat vermiştir. Bu tarih, ABD öncülüğündeki koalisyonun Irak'taki görevinin sona ereceği tarihle örtüşmektedir. Söz konusu eşik, hükümetin icra kapasitesinin ölçüleceği tarih olması bakımından Kalkınma Yolu'nun güzergâh güvenliği açısından belirleyicidir ve inşaat takviminin bir kalemi olarak ele alınmalıdır.

4.4 Pratik Sonuçlar

- Törenselsel mutabakat ile kurumsal mutabakat ayrıştırılmalıdır; imza uygulama garantisi değildir.
- İlerleme başbakanlık düzeyinde değil, bakanlık ve vilayet düzeyinde ölçülmelidir.
- Proje tasarımı, kayıt üretmeyen gecikmelere karşı sözleşmesel kilometre taşları ve süre koşulları öngörülmelidir.

5. KALKINMA YOLU: MEVCUT DURUM

5.1 Proje Çerçevesi

Kalkınma Yolu, Büyük Fav Limanı'nı yaklaşık 1.200 kilometrelik karayolu ve demiryolu hattıyla Türkiye sınırına ve oradan Avrupa ulaşım ağlarına bağlamayı öngören koridor projesidir. Nisan 2024'te Türkiye, Irak, Katar ve BAE arasında imzalanan dörtlü mutabakat zaptıyla resmî çerçeveye kavuşmuş, ardından bakanlar konseyi mekanizması kurulmuştur.

5.2 Teknik Aşama ve Bağlantı Noktası

Teknik hazırlıkların büyük ölçüde tamamlandığı bildirilmektedir. Bağlantı noktası netleşmiştir: Irak tarafında Fişhabur, Türkiye tarafında Ovaköy. Yeni sınır kapısı ve köprü inşaatı gündemdedir.

5.3 Finansman Modeli

Masadaki formüller arasında petrol karşılığı finansman öne çıkmakta, Irak tarafının bu yönteme daha istekli olduğu belirtilmektedir. Nihai kararın liderler düzeyine bırakıldığı resmî olarak ifade edilmiştir. Açıklanan takvim, 2026 içinde inşaatı başlanmasını ve projenin dört-beş yılda tamamlanmasını öngörmektedir.

5.4 Belgenin Hukuki Niteliği

28 Temmuz'daki belgenin çerçeve mutabakat muhtırası niteliği, finansman kararının bu törende mühürlendiği yönündeki yorumları geçersiz kılmaktadır. Ancak bu tespit tereddüdün önemini azaltmamaktadır. Çerçeve muhtırası, finansman

modelinin dayanacağı hukuki zemini belirlemektedir; ihtilaf bu aşamada ortaya çıkmışsa, asıl pazarlık henüz yapılmamıştır.

5.5 Stratejik Sonuç

Kalkınma Yolu'nda kritik yol ayrımı teknik değil finansaldır. Belirleyici karar, koridorun çatışma koşullarında inşa edilip edilemeyeceği değil; kesintili çatışmayı fiyatlayan bir finansman mimarisi kurulmadan inşaata başlanıp başlanmayacağıdır. 2026 içinde inşaata başlama hedefi ile mevcut risk profili arasındaki mesafe, önümüzdeki dönemin temel karar alanını oluşturmaktadır.

6. ENERJİ ÇERÇEVESİ: TRANSİTİN REZERVE

6.1 Ham Petrol Boru Hattı Anlaşmasının Sona Ermesi

1973'te imzalanan ve 1975'te yürürlüğe giren Türkiye–Irak Ham Petrol Boru Hattı Anlaşması, Temmuz 2025 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararı uyarınca 27 Temmuz 2026'da sona ermiştir. Irak'ın Haziran 2026'da ilettiği en az bir yıllık uzatma talebi karşılık bulmamıştır. Yerine yeni bir hukuki çerçeve konmamış; hedefin kapsamlı bir enerji iş birliği anlaşması olduğu ifade edilmiştir.

Hat, tahkim kararının ardından 2023'ten bu yana fiilen kapalı durumdadır ve tarihsel olarak kapasitesinin belirgin biçimde altında çalışmıştır. Bu nedenle feshin bir kayıp değil, düşük getirili ve hukuki ihtilaf üreten bir çerçeveden çıkış olarak değerlendirilmesi uygun görülmektedir.

6.2 Kerkük'te Yukarı Akış Ortaklığı

TPAO, BP'nin Kerkük'teki iştirakinde yüzde 15 pay edinmiş; BP ve ConocoPhillips ile birlikte yaklaşık 3 milyar varil tahmini rezervin geliştirilmesini hedefleyen konsorsiyuma dahil olmuştur. Irak tarafı, Türkiye'ye günde 1 milyon varile kadar petrol sağlanabileceğini beyan etmiştir.

Bu işlem, Türkiye'nin enerji ilişkisindeki konumunu transit ücreti tahsil eden ülke statüsünden rezervde pay sahibi statüsüne taşımaktadır. Kazanımın niteliği, geliri boru hattı kullanım oranına bağlı olmaktan çıkıp üretim performansına bağlaması bakımından yapısaldır.

6.3 Geçiş Dönemi

Hukuki çerçevenin bulunmadığı dönemde akış, fiyatlama ve tahkim geçmişi yeni müzakerelerin konusu hâline gelebilir. Bu dönemin uzaması, Türkiye'nin transit altyapısına ilişkin pazarlık gücünü azaltıcı yönde işleyebilir.

6.4 Stratejik Sonuç

Enerji dosyası ile koridor dosyasının bağlanması Türkiye'ye müzakere gücü sağlamaktadır. Buna karşılık koridorun enerji anlaşmasına endekslenmesi, projeyi Bağdat kamuoyunda Türkiye'nin talebi olarak konumlandırma riski taşımaktadır. İki dosyanın eşgüdümlü ancak birbirine şartlanmamış biçimde yürütülmesi önerilmektedir.

7. MEKANİZMA DEĞERLENDİRMESİ

7.1 Nedensellik İddiası ve Sınırları

Temmuz 2026 gelişmelerinin NATO Ankara Zirvesi'nin sonucu olduğu yönündeki okuma, kronolojik yoğunlaşma nedeniyle güçlüdür. Ancak doğrudan nedensellik iddiası aşağıdaki verilerle sınırlanmaktadır:

- Ham petrol boru hattı çerçevesinin feshi, zirveden bir yıl önce, Temmuz 2025'te karara bağlanmıştır.
- Kalkınma Yolu dörtlü çerçevesi Nisan 2024'e ait olup Körfez ortaklarını içermektedir.
- TPAO'nun uluslararası genişleme programı 2026 başından itibaren yürütülmektedir.
- Bölgesel çatışma zirveden önce başlamıştır.

7.2 Mahsup Noktası Yaklaşımı

Buna karşılık TPAO'nun iki Anglo-Amerikan şirketiyle Kerkük konsorsiyumuna girmesi, zirveden üç hafta sonra gerçekleşmiştir. Irak'ta bu ortaklık yapısıyla yukarı akış erişimi, ilgili küresel aktörlerin mutabakatı olmaksızın kurulabilir bir işlem olarak değerlendirilmemektedir.

MEKANİZMA TESPİTİ

Ankara Zirvesi gelişmelerin nedeni değil, önceden hazırlanmış unsurların aynı dönemde sonuçlandırıldığı mahsup noktasıdır. İşleyen mekanizma talimat değil karşılıklı mübadeledir; Türkiye'nin çatışma koşullarında oluşan işlevselliği somut kazanıma dönüştürülmüştür.

7.3 Gözden Geçirmeyi Gerektirecek Gelişmeler

Aşağıdaki gelişmelerden herhangi birinin gerçekleşmesi, yukarıdaki mekanizma tespitinin gözden geçirilmesini gerektirir:

- TPAO'nun Kerkük girişinin zirveden önce sonuçlanmış bir müzakereye dayandığının belgelenmesi
- Kapsamlı enerji anlaşmasının, ilgili küresel aktörlerin tercihleriyle uyumsuz bir yapıda imzalanması
- Kalkınma Yolu finansmanının Körfez sermayesi yerine Çin veya çok taraflı kalkınma bankaları üzerinden kurulması

8. RİSK HARİTASI

8.1 Risk Kalemleri ve Azaltım Yaklaşımları

Risk	Seviye	Azaltım
Çatışma sürekliliği	Yüksek	Aşamalı inşaat, kesinti senaryosu
Finansman / geri ödeme	Yüksek	Çok taraflı finansman, teminat çeşitlendirme
Sigortalabilirlik	Yüksek	Politik risk sigortası, garanti mekanizmaları
Irak icra kapasitesi	Orta-Yüksek	Sözleşmesel kilometre taşları
Güzergâh güvenliği	Orta-Yüksek	Ortak güvenlik protokolü
Algı ve konumlanma	Orta-Yüksek	Söylemde Irak sahipliğinin öne çıkarılması
Hukuki çerçeve boşluğu	Orta	Enerji anlaşmasında takvim taahhüdü

Çatışma sürekliliği riski – Yüksek

Kesintili ateşkes örüntüsü, inşaat ve tedarik takvimlerinde öngörülebilirliği sınırlamaktadır.

Azaltım yaklaşımı: Projenin bölünebilir etaplara ayrılması, her etap için ayrı kesinti ve yeniden başlatma senaryosunun tanımlanması.

Finansman ve geri ödeme riski – Yüksek

Petrol karşılığı model, geri ödeme kaynağını Irak ihracatının sürekliliğine bağlamaktadır. Tanker saldırıları ve terminal operasyonlarının askıya alınabildiği bir ortamda kaynak oynaktır.

Azaltım yaklaşımı: Çok taraflı finansman bileşeni, Körfez sermayesinin görünür katılımı, teminat kaynaklarının çeşitlendirilmesi.

Sigortalabilirlik riski – Yüksek

Dört-beş yıllık inşaat takvimi, mevcut koşullarda standart poliçelerle karşılanabilir görünmemektedir.

Azaltım yaklaşımı: Politik risk sigortası, ihracat kredi kuruluşları garantileri, kamu destekli teminat yapıları.

Irak icra kapasitesi riski – Orta/Yüksek

Kabine içi karar süreçlerinin kayıt üretmeyen düzlemde işlemesi, uygulama aşamasında gecikme üretebilir.

Azaltım yaklaşımı: Sözleşmesel kilometre taşları, süre koşulları, ortak teknik komite mekanizması.

Güzergâh güvenliği riski – Orta/Yüksek

Hedef alınan depolar ve silahlı grup konuşlanmaları, koridorun geçeceği vilayetlerle örtüşmektedir.

Azaltım yaklaşımı: Ortak güvenlik protokolü, 30 Eylül sonrası tablonun inşaat takvimine yansıtılması.

Algı ve konumlanma riski – Orta/Yüksek

Türkiye'nin Bağdat'ta Batı'nın koridor ortağı olarak konumlandırılması, güzergâhı hedef tanımına dönüştürebilir.

Azaltım yaklaşımı: Projenin Irak'ın ulusal kalkınma önceliği olarak sunulması, Körfez ortaklarının görünürlüğünün artırılması.

Hukuki çerçeve boşluğu riski – Orta

Enerji ilişkisinin yazılı çerçeveden yoksun kaldığı dönemin uzaması, pazarlık gücünü azaltabilir.

Azaltım yaklaşımı: Kapsamlı enerji anlaşması için bağlayıcı takvim taahhüdü.

8.2 Riskten Projeye: Yaklaşımın Dönüşümü

Yukarıdaki riskler, doğru kurgulanmış proje mimarisi ile yönetilebilir niteliktedir. Başarılı bir yaklaşımın ortak özellikleri:

- Finansmanın çok taraflı ve çok kaynaklı yapılandırılması
- Risk paylaşımının Körfez ortakları ve uluslararası finans kuruluşlarıyla genişletilmesi
- Sözleşmelerin bölünebilir etaplar üzerine inşa edilmesi
- Söylemde Irak sahipliğinin korunması

9. SENARYOLAR (2026–2028)**Senaryo A – Çerçeveleşme** (Olumlu Senaryo)

Kapsamlı enerji anlaşmasının 2026 sonuna kadar imzalanması, Kalkınma Yolu finansmanının Körfez sermayesi ve çok taraflı kaynaklarla yapılandırılması, 30 Eylül eşiğinin kısmen dahi uygulanması. Bu senaryoda Türk müteahhitlik ve mühendislik kapasitesi için en elverişli ortam oluşur.

Senaryo B – Etaplı İlerleme (Temel Senaryo)

Enerji anlaşmasının gecikmesi, finansman modelinin kısmen netleşmesi ve inşaatın sınırlı etaplarla başlaması. Kesintili çatışma devam eder, proje ilerler ancak takvim uzar. Bu senaryo, etap bazlı sözleşme yapıları için gerçekçi bir çerçeve sunmaktadır.

Senaryo C – Askıya Alınma (Risk Senaryosu)

Çatışmanın tırmanması, 30 Eylül eşiğinin uygulanamaması ve finansman modelinin kurulamaması. Bu senaryoda odak, koridorun tamamından Türkiye sınırına yakın etaplara ve enerji dosyasına kayar.

10. TÜRKİYE İÇİN POLİTİKA PORTFÖYÜ

10.1 Hızlı Kazanımlar (0–6 Ay)

1) Belgenin hukuki statüsünün netleştirilmesi

Değer önerisi: Uygulama belirsizliğinin kapatılması.

- Çerçeve muhtırasının Irak tarafındaki onay sürecinin takibi
- Bağlayıcı anlaşmaya geçiş takviminin kayda geçirilmesi

2) Kapsamlı enerji anlaşması için takvim taahhüdü

Değer önerisi: Hukuki boşluk döneminin sınırlandırılması.

- Müzakere takviminin karşılıklı yazılı hâle getirilmesi
- Geçiş dönemi için teknik düzenleme

3) Finansman mimarisi çalışması

Değer önerisi: Petrol karşılığı modelin oynaklığa karşı korunması.

- Çok taraflı finansman ve garanti kaynaklarının haritalandırılması
- Politik risk sigortası seçeneklerinin değerlendirilmesi

10.2 Orta Vadeli Adımlar (6–24 Ay)

1) Fişhabur–Ovaköy etabının önceliklendirilmesi

Sınır kapısı ve köprü bileşeninin, koridorun geri kalanından ayrıştırılabilir bir etap olarak yapılandırılması.

2) Dörtlülük çerçevesinin yeniden etkinleştirilmesi

Katar ve BAE'nin finansman ve görünülük katkısının artırılması; bakanlar konseyi mekanizmasının yeniden toplanması.

3) Ortak teknik komite ve güvenlik protokolü

Vilayet düzeyinde muhatap yapısının kurulması ve güzergâh güvenliği için ortak protokol.

10.3 Yapısal Adımlar

1) İkili konumun korunması

Türkiye'nin kazanımı taraf olmamasına dayandığından, kamu diplomasisi ve söylem yönetiminin bu konumu koruyacak biçimde tasarlanması.

2) Enerji ilişkisinin üretim eksenine taşınması

Yukarı akış ortaklıklarının, transit gelirinden bağımsız bir gelir tabanı oluşturacak biçimde genişletilmesi.

11. İZLEME GÖSTERGELERİ

Gösterge	Ölçtüğü husus
Çerçeve muhtırasının Irak'ta kabine kararı veya resmî yayımla onaylanması	Belgenin hukuki geçerliliği
Ulaştırma Bakanının görevde kalıp kalmaması	Başbakanın kabine üzerindeki icra otoritesi
Finansman kaynağının niteliği (Körfez / Çin / çok taraflı)	Mekanizma değerlendirmesinin geçerliliği
Fişhabur–Ovaköy köprü ve sınır kapısı ihalelerinin ilanı	Teknik aşamadan icraya geçiş
Kapsamlı enerji anlaşmasının takvimi ve yapısı	Geçiş döneminin süresi

Gösterge	Ölçtüğü husus
30 Eylül sonrası silahlı grup tablosu	Güzergâh güvenliği
Ateşkes ihlallerinin sıklığı ve süresi	Sigortalanabilirlik eşiği
Katar ve BAE'nin taahhüt açıklamaları	Dörtlü çerçevenin işlerliği

KAYNAKÇA (SEÇİLMİŞ)

Bu değerlendirme notu hazırlanırken kamuya açık haber kaynakları, resmî kurum açıklamaları ve düşünce kuruluşu yayınlarından yararlanılmıştır.

Başlıca referans çerçevesi:

- Türkiye Cumhuriyeti Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı açıklamaları
- Irak Ulaştırma Bakanlığı açıklamaları
- ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığı ve Suudi Arabistan Savunma Bakanlığı açıklamaları
- Irak Devlet Petrol Pazarlama Şirketi (SOMO) açıklamaları
- Uluslararası haber ajansları ile Türk ve Arap basını (Şubat–Temmuz 2026 dönemi)
- ORSAM – Irak hükümeti ve Kalkınma Yolu Projesi değerlendirmeleri
- Kalkınma Yolu Projesi dörtlü mutabakat zaptı ve bakanlar konseyi kayıtları

STRATIGMA

Stratejik İstihbarat ve Danışmanlık

DEĞERLENDİRME NOTU HAKKINDA

Bu not, gelişmelerin sıcak dönemine ilişkin bir ilk değerlendirmedir. Ulaştırma Bakanının imza tereddüdüne ilişkin kesin bir yargı üretilmemiştir. Şubat 2026 saldırıları ve cenaze törenlerine dair bilgiler basın aktarımlarına dayanmakta olup birincil kaynak teyidi sürmektedir.

Kapsamlı enerji anlaşmasının imzalanması ve 30 Eylül eşiğinin sonuçlanmasının ardından notun güncellenmesi öngörülmektedir.

Elifnur Pullu Özker

Kurucu | Stratigma

www.stratigma.org

Bu metin Stratigma'nın bağımsız değerlendirmesidir ve herhangi bir kurumun resmî görüşünü yansıtmaz.

Temmuz 2026